

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “กิเลสสลด — ลูกศรคือกิเลส”

กิเลสสลด อ่านตามภาษาบาลีว่า กิ - เล - สะ - สัน - ละ มาจากคำว่า กิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต, กิเลส) กับคำว่า สลด (ลูกศร) รวมกันเป็น กิเลสสลด เขียนเป็นไทยได้ว่า กิเลสสลดละ แปลว่า ลูกศรคือกิเลส เป็นคำที่แสดงถึงความคิดขึ้นเป็นไปของกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต ลูกศรคือกิเลส ย่อมเสียบแทงหรือปักอยู่ในจิตใจของแต่ละคนซึ่งเป็นผู้มีกิเลสอยู่เท่านั้น เป็นสิ่งที่ถอนออกได้ยาก และตราบติดที่ยังไม่สามารถถอนลูกศรคือกิเลสออกได้ ก็ยังถูกกิเลสเสียบแทง ทำให้เดือดร้อน เป็นทุกข์ และท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ที่ถอนลูกศรคือกิเลสออกได้แล้วอย่างสิ้นเชิง ตามข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ ดังนี้

บทว่า ลูกศร ได้แก่ ลูกศร ๗ อย่าง คือ ลูกศรคือราคะ (ความยินดีพอใจ) ลูกศรคือโทสะ (ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ) ลูกศรคือโมหะ (ความหลง ความไม่รู้) ลูกศรคือมานะ (ความสำคัญตน) ลูกศรคือทิฏฐิ (ความเห็นผิด, มิจฉาทิฏฐิ) ลูกศรคือความโลภะ (ความเศร้าโศก เสียใจ) ลูกศรคือความสงสัย ลูกศรเหล่านี้ อันผู้ใดละได้แล้ว ตัดขาดแล้ว สงบได้แล้ว ระงับได้แล้ว ทำให้ไม่ควรถูกเกิดขึ้น เผลาแล้วด้วยไฟคือญาณ ผู้นั้น เรียกว่า เป็นผู้ถอนลูกศรเสียแล้ว

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์เกื้อกูลแก่ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา และมีความเข้าใจไปตามลำดับอย่างแท้จริง ทุกคำของพระองค์แสดงถึงสิ่งที่มีจริงโดยละเอียดโดยประการทั้งปวง แม้แต่ในเรื่องของกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตนั้น ก็ทรงแสดงไว้มากทีเดียว ทรงแสดงโดยนัยต่างๆ ด้วยข้ออุปมาเปรียบเทียบมากมาย เพื่อให้สัตว์โลกได้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงว่า กิเลสเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่เรา และเพื่อให้เห็นโทษเห็นภัยของกิเลสใน

ชีวิตประจำวัน ไม่ควรเลยที่จะเป็นผู้มากไปด้วยกิเลสต่อไป เพราะกิเลสทั้งหลายไม่สามารถทำให้เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงได้เลย ทุกคำของพระองค์ เป็นคำหวังดี เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลเพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟังผู้ศึกษาอย่างแท้จริง

จะต้องมีความละเอียดที่จะรู้เรื่องของกิเลสที่ทุกคนมีในวันหนึ่งๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาให้ละเอียดว่า เป็นกิเลสประเภทไหน และมากอย่างไร เพราะเหตุว่าขณะใดที่มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย กิเลสย่อมแล่นไป เป็นไปในที่นั้นทุกเมื่อ ด้วยโลภะบ้าง โทสะบ้าง โมหะบ้าง ตามอารมณ์ที่ปรากฏนั้นๆ และอารมณ์ก็ปรากฏอยู่ตลอดเวลา ทำให้เห็นได้ว่า กิเลสมากที่เดียวที่เป็นไปตามอารมณ์นั้นๆ

ไม่ว่าจะเป็นจิตแพทย์ อายุรแพทย์ ศัลยแพทย์ ก็ไม่สามารถจะเยียวยาและถอนลูกศร คือ กิเลสออกจากใจของแต่ละคนได้ นอกจากพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ เมื่อได้ฟังแล้ว เข้าใจแล้ว ก็ประพฤติปฏิบัติตาม ก็สามารถที่จะถอนลูกศรคือกิเลสที่เสียบอยู่ในจิตใจออกได้ โดยที่ไม่ทำให้ร่างกายเป็นแผล และไม่เปื่อยเป็นร่างกายเลย นี่คือพระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อสัตว์โลก

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมีมาตลอดระยะเวลา ๔ อสงไขยแสนกัป ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก จึงทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงถึงความ เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงหนทางคือการอบรมเจริญปัญญา เพื่อเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงจนกระทั่งสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นแก่สัตว์โลก ตลอด ๔๕ พรรษา นับค่าประมาณไม่ได้ ซึ่งมีผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมากมายนับไม่ถ้วน ทั้งผู้ที่เป็นมนุษย์ เทวดาและพรหมบุคคล

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ละเอียต ลึกซึ้ง เพราะทรงแสดงลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลายที่พระองค์ทรงตรัสรู้ โดยทรงประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ถ้าผู้ใดไม่ศึกษาพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมไม่สามารถอบรมเจริญปัญญา ที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมและดับกิเลสได้ เมื่อไม่สามารถดับกิเลสได้ ก็

ย่อมจะถูกถูกรศคือกิเลสเลียบแทงจิตใจอยู่ตลอดเวลา อยู่ไม่ผาสุก ทำให้จมอยู่ในสังสารวัฏอย่างไม่มีวันจบสิ้น ไม่พ้นไปจากทุกข์ในสังสารวัฏ

เมื่อเป็นเช่นนี้ แต่ละคนต้องเห็นกิเลสของตัวเองด้วยปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก และยิ่งเห็นละเอียดขึ้นเท่าไร ยิ่งเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะรู้ว่าได้ทำกุศลไว้มากเท่าไร เพราะเหตุว่าถ้ารู้แต่ว่าทำกุศลไว้เท่าไรโดยไม่พิจารณากิเลสของตนเอง จะไม่รู้เลยว่ามียกเลสมากกว่ากุศลที่ได้ทำไว้ ซึ่งกิเลสและโทษภัยของกิเลสก็เป็นสิ่งที่เห็นยาก ยกตัวอย่าง เมื่อรู้ว่าโลภะ (ความติดข้องยินดีพอใจ) ไม่ดี เป็นกิเลสอย่างหนึ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส แต่ว่าการที่จะเห็นโทษเห็นภัยของโลภะก็ยากอย่างยิ่ง และการที่จะเป็นผู้ดับกิเลส ก็เป็นเรื่องที่ยากและไกลแสนไกล ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ละเอียดขึ้น ต้องพิจารณาธรรมในชีวิตประจำวันโดยทั่วโดยตลอด และสำหรับการเห็นโทษนั้น เห็นแต่เพียงโทษของกิเลสเท่านั้นไม่พอ ต้องเห็นแม้โทษของกุศลวิบาก คือผลของกุศลกรรมด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นยาก เพราะเหตุว่าบางคนทำกุศลเพราะหวังผลของกุศล และบางคนเพราะกลัวผลของอกุศลจึงทำกุศล เพื่อที่จะได้ผลของกุศลนั้นๆ แต่สำหรับผู้ที่มีปัญญาแล้วต้องเห็นแม้โทษของผลของกุศลด้วย เพราะจะไม่สามารถละความติดข้องความพอใจในผลของกุศลนั้นๆ ได้เลย

ทำให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงจริงๆ ว่า เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้ และกิเลสทั้งหลาย มีความติดข้องยินดีพอใจ เป็นต้น จนกว่าจะสามารถดับได้จนหมดสิ้น ถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากถูกรศคือกิเลสได้จริงๆ ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละทีละน้อย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗